

**Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis
Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et
Justitiæ, Sive Decisivi Discursus**

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in
quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus
respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum
luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque
omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CXVI. Senogallien. fideicommissi de Verzillis. De extensione
fideicommissi ad casum omissum, ad materiam textus in l. placet ff. de
liberis & posthum. An scilicet institutio vel respectivè ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

Et secundò fortius, ob confessionem eiusdem Hieronymi, qui testamentum de ordine testatoris scripserat & composuerat, dum in facto justificabatur ipsum pluries dixisse, quod ipsius fratres, eorumque filij ac descendentes ad hanc successionem aspirare non possent, nisi omninò defecta linea masculina prius vocata; Scriptori enim testamenti, cui testator suam voluntatem communicavit, in iurium deferendum esse advertitur ceteris relatis per Mantice de coniect. lib. 3. tit. 1. num. 13. Rovit super pragm. secunda de Notariis n. 20. Capyc. l. v. consult. 143. num. 39. & num. 48. cum sequen., Rota in dicta Romana annue præstationis coram Bivilaqua dec. 102. post Zuff. de legum. process. & in alijs; Attenta potissimè verisimilitudine dictæ confessionis, utpotè contra proprium interesse eius personæ, ac fratrum & domus.

Quòdque dictum testamentum esset in pluribus mancum, ideoque suppletionem indigeret, plures faciebant ponderationes; Primò scilicet, quod cum benè in facto constaret, quod testator æquè diligebat Aquilium, ac Cinthium, quinimò magis primum quàm secundum, non videbatur subesse ratio, cur vocare voluisset filios Cinthij, & non illos Aquilij, æquè ac magis dilecti, ad quos non cogitasse, referri poterat ad præsuppositum sterilitatis uxoris quam tunc habeat; Et secundò, quia Cinthio substituit solum unicum filium, quem tunc habebat, omisit autem alios quos in futurum procreare poterat contra omnem verisimilitudinem. Potissimè verò attento modo, cum quo huiusmodi voluntas per moribundum gravi ac violento morbo oppressum communicata fuerat, Undè propter omisso magis referri poterat scriptori, quod non benè percepisset ac explicasset, quam ipsi testatori; Ideoque si propositio, quod minus scriptum quàm dictum, seu minus dictum quàm volutum, admittitur etiam ubi ageretur de testamento scripto vel dictato ab eodem testatore, multo magis ubi ab alio, absque eo quod testator illud extensum audierit, & in dictis angustijs.

Ponderatio etiam, ac potissimè, quod non agebatur de inducendo extensionem vel suppletionem, ad effectum prorogationis illius fideicommissi quod aliàs expiraret, & sic de impediendo bonorum libertatem aliàs resultantem. quo casu verè ac propriè ob libertatis favorem ac servitutis odium magis strictè procedunt dictæ regulæ, suppletionem vel extensionem negantes, atque in his terminis loquuntur ferè omnes de huiusmodi regulis agentes, dum fideicommissi servitute vel onere adhuc duraturo, agebatur de sola pertinentia, seu prælatione ad favorem personæ prædictæ in exclusionem minus dilectæ juxta distinctionem in disc. proximè præcedentibus insinuatam in proposito transmissionis cum similibus; Et ex his pro meo sensu credebam, justitiam huic parti assistere contra actorem, pro cuius exclusione si fuisset iudex respondissem; Adhuc tamen timebam, atque consului concordiam, ex eo quod hodiè isti discursus reputantur ingeniosâ ratiocinia Advocatorum, atque nescimus recedere à regulunculis, & doctrinellis, istas ut vulgò dicitur iudaico more attendendo in sola littera.

o (S)

o

SENOGALLIENSIS FIDEICOMMISSI DE VERZILLIS

PRO

PANTHASILEA VERZILLA

CUM

FRANCISCA MENCHETTI

Casus disputatus in Rota, & sequenti concordiam.

De extensione fideicommissi ad filium omnium, ad materiam in l. placet ff. de liberis & posthumis, scilicet institutio, vel respectu institutio facta de posthumo, seu in ventre prægnante Vxoris, conventionis postmodum ex eadem vel de Vxore procreatis.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**acti series.
- 2 **A**d text. in l. placet de liber. & posthumis institutio posthumo, institutio conventionis ex eadem vel alia uxore ex alia prægnante.
- 3 **D**atur distinctio, an certa uxor demonstrativa text. in §. si quis ex certa.
- 4 **E**xaminatur ratiocinando veritas dictæ distinctionis & quando locum habere debeat.
- 5 **T**ota questio est volumatis non potestatis, & servit ad videndum, cui assistat juris præsumptio contrariis præsumptionibus elidibilibus.
- 7 **H**odiè sublata sunt antiquæ verborum formulae, & institutio filiorum per quacunque verba formata.
- 7 **E**xaminantur præsumptiones & conjecturæ, an certa uxor potius demonstrative quam præsumptive dicatur.
- 8 **E**xpenditur ratio, in qua fundatur text. in §. si quis ex certa.
- 9 **D**e modis, quibus antiquitus posthumorum præsumptio fiebat.
- 10 **P**aria sunt non nasci, vel in pupillari auctore deponere.

D I S C. CXVI.

Tiberius Verzillus heredem instituit Alexandrum filium, cui sine filiis mortuæ filia Panthasileam filiam, & ejusque filios, & legitime testatoris, Alexander de anno 1623. testamentum condidit, in quo heredem instituit veterem prænantem Cleria uxoris, si gravida esset, & prædictam Panthasileam sororem, sed cum in infirmitate, quæ tunc testatoris occurreret, convaluisse cum diuturna supervivente, & Cleria prima uxore nulla suscepta prole decessisset, secundam duxisset uxorem, ex qua filium legitimum Joannam Felicem nuncupatam, atque de anno 1623.

gravi infirmitate pressus, aliud præparasset testam-
entum, in quo ad limites primi, atque se conformem
reddendo paternæ voluntati dictam ejus fi-
liam infantem, ac ventrem prægnantem hujus ux-
oris instituebat, eisque in pupillari ætate morien-
tibus substitutebat eandem Panthasileam sororem
ejusque filios, morte tamen præventus dictum se-
cundum testamentum perficere non potuerit, nul-
lusque natus esset posthumus, qui nasciturus cre-
debatur, atque dicta Joanna felix in pupillari æ-
tate obiit; Hinc orta est controversia super hujus-
modi hæreditate inter Panthasileam jure substitui-
tionis in primo testamento contentæ venientem, &
Franciscam secundam uxorem tanquam hæredem
ab intestato dictæ pupillæ; Et introducta causa
coram A.C., ac deinde ab isto occasione cujusdam
decreti interlocutorii in Rota coram Bourlemont, Af-
sumpta fuit inter partes disputatio super solo pos-
sessorio retinendæ; An scilicet & cui dandum esset
mandatum de manutenendo, in qua disputatione
nonnulla deducta fuerunt, præsertim circa decisio-
nem quartam Achill. de causa poss. & propriet. super
mutatione cause possidendi, de quo puncto in hac
eisdem causa habetur actum sub tit. de judiciis ad ma-
teriam interdicti possessorii; Sed quia ut mos est,
quælibet partium ad ejus possessionem magis ju-
stificandam deducere conata fuit ejus bonum jus
in negotio principali, idcirco Rota, juxta stylum
moderno tempore frequentem, nulla capta reso-
lutione in possessorio, mandavit videri de bono ju-
re, etiam ad effectum manutentionis.

Assumpta igitur hac disputatione, illa restringe-
batur ad punctum, an essemus in casu text. in l. pla-
cet cum l. sequen. ff. de liber. & posthum., in quibus dis-
ponitur, ut institutio posthumo seu ventre præ-
gnante uxoris, ex benigna juris interpretatione, ad
substituendum testamentum, illudque à præteriti-
onis vitio salvandum, intelligatur concepta institu-
tio de quocumque alio posthumo ex eadem vel di-
versa uxore procreato, vel potius in casu alterius
text. in l. filius s. si quis ex certa ff. eodem tit., ubi dis-
ponitur, quod si quis ex certa uxore natum scribit
hæredem, in periculum rumpendi testamentum
deducit, ex alia susceptis liberis.

Esse autem in casu hujus secundi text. dicebant
informantes pro altera parte, dum juxta facti seri-
em supra narratam, ad certam uxorem appellativo
Clericæ nomine enunciatam constabat testatorem
se restrinxisse, idcirco tali casu juxta hujus textus
dispositionem, posthumus ex alia uxore susceptus
consensus non erat institutus, sed quod per istius
nativitatem testamentum ruptum remaneret, ut
firmant ibidem & in eodem l. placet Bart. las. & ca-
teri de quibus Menoch lib. 4. præsumpt. 21. num. 9 & 10.
Monte de conjectur. lib. 4. tit. 10. num. 2. Altograd. conf.
52. nu. 22. lib. 1. Clarim. contror. 3. nu. 16. & 167. nu. 4.
cum seq. surd. conf. 55. & admittit Berous conf. 17. lib. 2.
ubi latè sustinet testamenti validitatem non ob-
stante posthumi susceptione ex secunda uxore, jux-
ta terminos tamen text. in d. l. placet, ac etiam Moro-
tt. conf. 32. qui meo iudicio omnium latius ac me-
lius examinat materiam text. in d. l. placet, &
julque terminis retentis præsertim circa plures
quæstiones ex meo sensu inanes super verborum
formulis, An scilicet essent in subjunctivo,
& per verba de futuro, vel per verba de præ-
senti; Et an testator sciret vel ignoraret præ-
gnantiam, & an crederet se ex illa infirmitate

moriturum cum alii apud Morott. Menoch. & alio. lo-
co cit. Verùm adhuc procedit cum eadem distincti-
one ac supponit, quod ubi de certa uxore sentiit
non intret iste text. sed aliter jam dictus in l. filius, s.
si quis ex certa.

Atque ex hoc, non solum scribentes pro altera
parte, sed etiam nostri credebant esse in casu claro
invaliditatis testamenti qualem etiam sensum habu-
it major pars Dominorum de Rota in propositi-
one habita sub die 4. Decembris 1664., licet nulla cap-
ta esset resolutio lob aliquorum votorum discre-
pantiam, ac præsertim ex eo, quod per aliquos mo-
tivatum fuerit, ut videretur, an saltem hoc testamen-
tum sustineri posset ex dispositione text. in aub. ex
causa C. de liber. præter., quod tamen incongruum
motivum credidi, cum potius melius esset alterum
clausulæ codicillaris, ad quam in omnem eventum
recurrendum esse cogitabam, sed non fuit opus,
quia in hoc statu partes devenerunt ad concordiam,
quæ controversiæ finem dedit.

Procedendo juxta moderni sæculi, nescio an
laudabilem vel damnabilem usum, discurrendi mo-
re simplicium pragmaticorum cum solis doctrinis,
& quia sic dicant Joannes & Martinus, non expen-
sis eorum dicti rationibus ac fundamentis, fatebar
etiam ego videri opus penè desperatum sustinere,
quod in dicto testamento institutus intelligeretur
etiam posthumus ex alia uxore susceptus, dum
institutio ad posthumum ex certa uxore appellati-
vo nomine explicata legebatur restricta, juxta dictas
auctoritates, cum text. in d. s. si quis ex certa simplici-
ter procedentes; Verùm attentis juris rationibus
ac principiis, pro testamenti validitate, ex facti præ-
sertim circumstantiis, probabilius respondendum
esse dicebam, etiam cum sensu veritatis.

Differentia etenim inter casum text. in l. placet
cum sequenti, & alterum in d. s. si quis ex certa, con-
sistere solum videtur in regulanda juris præsump-
tione, juxta quam in dubio esse censetur testatoris
voluntas, cujus tantum non autem potestatis quæ-
stionem esse liquet ex omnibus allegatis ac aliis
materiam tractantibus cum pluribus distinctioni-
bus contententibus super indaganda testatoris vo-
luntate, an de certo ventre seu posthumo taxativè
intelligere voluerit, vel potius in eo omnes alios
sibi futuros demonstrare, ut scilicet non specifica-
ta certa uxore, præsumptio stet pro demonstrativa,
illa verò specificata stet pro taxativa, juxta unius
vel alterius respectivè textus dispositionem.

Semper tamen ista erit præsumptio juris tantum
contrariæ probationi vel urgentioribus præsumpti-
onibus locum cedere debens, ut liquet præsertim
ex Menoch. conf. 40. num. 36. & d. præsumpt. 21. num. 4.
9. & 10. ac etiam ex Altograd. diversam tamen quæ-
stionem tractante d. conf. 52. num. 31. 72. & per tot.
Et clarius attentò jure novissimo Codicis, per
quod temperato antiqui juris Digestorum rigore,
non urget amplius ille defectus potestatis, seu illa
rigorosa verborum formula in posthumis hære-
dibus instituendis requisita, præsertim in l. commo-
dissime ff. de liber. & posth. sed sufficit, ut quocumque
modo de voluntate instituendi constet ad text. in l.
fin. C. de posthum. hered. instir. & l. quoniam indignum C.
de testam. ut bene observat Morott. d. conf. 32. undè
solam implicitam vel præsuppositivam filiorum in-
stitutionem sufficere ad salvandum testamentum à
vitio præteritionis sapius firmavit Rota præsertim

apud Cavaler. dec. 383. in Leodien. domini prima Iulii 1650 coram Cerru dec. 79 par. 11. rec. & in aliis.

7 Præsumptionem autem in hac facti specie militate potius pro demonstrativa quam taxativa deducebam, Primò ex generali præsumptione seu verisimilitudine, de qua infra, ut scilicet quemadmodum posthumum ex illa uxore suscipiendum instituire voluit, ita & quoscumque alios filios ex quacumque legitima uxore suscipiendos ob cessantem illam diversitatis rationem antiquitus militan-tem, ut infra.

Secundò ex testatoris qualitate, cum esset miles ac idiota, legalium subtilitatum ignarus, dum ista vix peritis Iuristis innotescunt, ut advertit Morott. d. conf. 32. nu. 6. Ideòque attendendum est, quid idem testator si resurgeret interrogatus verisimiliter responderet; Et tertio clarius omnem dirimi quæ- sitionem observabam ex eisdem testatoris declara- rata voluntate instituendi quemcumque filium ex alia uxore procreatū, deducta ex altero testamento in ul- tima infirmitate præparato, Nil obstante quod illud remansisset imperfectum, ac in terminis nudæ præ- parationis, cum etiam testamenta imperfecta, & in- valida seu revocata sufficiant, ac attendi debeant pro testatoris voluntate declaranda ut dec. 600. nu. 11. par. 5. rec. cum aliis disc. præced. Et confert receptis- sima distinctio de qua eodem discursu præcedenti, An scilicet agatur de probando voluntatem omninò novam, vel potius de eisdem declaratione seu in- terpretatione, ut primò casu requirantur tot testes vel solemnitates, quæ de jure exiguntur ad testa- mentum vel ultimam voluntatem, In secundò au- tem sufficiant duo testes etiam singulares, vel ad- minicula & conjecturæ, Ideòque ex hoc ultimo testamento tanquam probante continuatam ac perseverantem voluntatem, clarè probari observa- bam in animo testatoris ab initio fuisse omnes ejus filios quos haberet instituendi, eis autem substitu- endi sororem ejusque filios, ut ita paternæ volun- tati se conformem redderet, atque excluderet fi- liorum hæredes extraneos, quos ita abhorruisse liquet, Atque hanc substantiam voluntatis non cu- rata formalitate verborum potius attendendam esse mihi probabilis videbatur.

Quatenus verò pertinet ad præsumptionem seu verisimilitudinem generalem deductam per Bart. Bald. Angel. & alios in d. l. fin. per illum text. Cod. de posthum. hered. instit. & de qua Berous d. conf. 17. num. 14. 15 & 26. lib. 2. Morott. d. conf. 32. num. 18. Alsograd. di- cto conf. 52. nu. 29. & 30. & ne obijci posset ex hac ra- tione fatuum remanere textum in d. §. si quis ex cer- ta, quasi quod ita non haberet rationem, vel opera- tionem; Observabam illum rectè procedere atten- to tempore quo prodiit, ob rationem diversæ vol- untatis tunc militan-tem, nunc verò cessantem, ita ut meo judicio textus prædictus antiquatus po- tius censendus videatur, nisi alia particularia acce- dant inditia illius taxativæ ac præcisæ voluntatis, cujus præsumptionem idem textus inducit.

Duobus etenim modis antiquitus posthumorum præterito per testatores scientes ac volentes fieri solebat. Vno scilicet favorabili, Altero verò odio- so; seu ut alii dicunt, unus bona, alter mala men- te; Favorabilis seu bona mente erat illa, per quam posthumus ex hæredabatur; ut ei parentes magis consulerent, instituendo alium hæredem fiducia- rium, quem post certam ætatem gravabant ad resti- tuendam posthumo, ut ita lubrico tutelæ fideicom- missum præferrent, utpotè per meliorem ac tutio-

rem administrationis modum. Odiosa verò bona mente erat illa, per quam posthumus præteritur, non ex odio vel demerito proprio, quod non natum dari non potest, sed ex odio invidiæ uxoris, ex qua ille progenitus esse debet, ut sita mulieres verentes ne ex illarum odio diffidentia, earum viri ventrem prægrægnantem horreant ac exheredarent, tanto majorem pudicitiam servare curarent; Et qua ratione taxativa, probabiliter dicendum veniebat, testatorum restringentem ad certam uxoris prægrægnantem illa uxore sentire noluisse, sed taxativè ad illam restrinxisse, quia illius jam cognita fuit pudicitiam habere noluit, quam voluit ab ignota, cujus mores adhuc non erat experientia hæc bene observa: Faber in rational. ad quæ- sitionem pandectarum lib. 28. super d. l. placet.

Cum autem ista exheredationis species per jus Codicis sublata sit per text. in l. si post testamentum, §. legis autem C. de inst. testam. in prima, sequitur exinde non militare illum taxativè ex qua tunc militante, rationabiliter in d. l. si certa ita disponitur; Hinc proinde quæ- sitor præteritur infirmus, de posthumo prægrægnante certæ uxoris testando agi, jure rere videtur, quia putans se ex illa institu- riturum, non cogitat de nova prole ex illa suscipienda; non autem quod animo habet lum posthumum taxativè, ac præcisè institu- negativè ad alios, quos ignotos venturum tenuis esse voluisse præterire, intrat de placet ratio quoad omnes.

Posita verò validitate testamenti, substitutio pupillaris, cum patris sine non pupillari ætate deficere ad text. in l. si de hoc jure ff. de vulg. & pupill. l. quamvis C. de impub. & adverteatur alibi hoc eodem tit. cum sit præcipuum jure placum.

SENEN.

PRIMOGENITURÆ

DE SPENNAZZIS

Responsum pro veritate, incertum quæ parte.

Vocato primogenito alicujus primogenitura extendatur ad cundò & tertio alioque ultio- genitos ejusdem, vel potius resti- gatur ad primogenitum, in dispositio effectum sortita que lineam.

S Y M M A R I U M

1 F Abi series.
2 Quando post unam lineam, per quam vocatur aliud genus cum diversitate commissum non expirat in prima linea